

Framtidens arbeidere innen den diakonale sektor

Dette var ett av temaene ved stabskurset som Diakonhjemmets høgskolesenter avholdt på Beitostølen i november i år. Målet var å se framover og tenke seg hvordan utviklingen blir fram mot år 2000. «Det går en diakonal vekkelse over landet», – en ønskedrøm eller en realitet i framtiden?

AV KARI STRAY
NORDBERG

Kirken (den universielle) er gitt et diakonalt oppdrag, som har manifisert seg forskjellig opp gjennom tidene. I dag bruker vi begrepene menighetsdiakoni, misjonsdiakoni og institusjonsdiakoni som betegnelse på ulike sider av oppdraget. Disse ulike sidene går over i hverandre. Jeg vil her konsentrere meg om framtidens arbeidere innen menighets- og institusjonsdiakoni.

Innlegget har jeg i hovedsak delt i tre: Først vi jeg si noe om tendenser i samfunnet og kirken, for deretter å se på hvordan disse slår ut for diakonen, med tanke på hva hun gjør og hvem hun er.

Noen trekk i samfunn og kirke

Stikkord er: Avinstitusjonalisering, desentralisering, større makt til lokale avgjørelsesinstanser. Dette gjør seg gjeldene innen helse- og sosialsektoren, såvel som innen kirken. Det hevdes videre at vi er på vei inn i «omsorgssamfunnet»: Det er ikke lenger bare det offentlige

som tar ansvar for omsorgen, – ikke lenger bare det offentlige som tar ansvar for omsorgen, – alle må på banen, både frivillige, folk i nærmiljøet, slekt-/familie, kirken, ... For sistnevnte brukes også begrepet «omsorgskirken». Hør hva rektor Skjevesland ved M.F. sier:

Nå må vi gi prestene klare signaler om å være diakoner! Være nære mennesker. Skjønne at mennesker er i nød. Ikke trekke seg tilbake bak en kontorpult, eller bak en prekestol, men være blant mennesker» (Sånn er livet, NRK, P1).

De mer feminine trekk fokuseres til fordel for de mer læremessige spørsmål.

Livskvalitet er videre et stikkord. Bevissthet om verdier er satt på dagsorden: Det holder ikke lenger bare å bli frisk eller få løst sine sosiale problemer. Folk vil vite *hvorfor* de skal fortsette å leve. Det er en oppblomstring av religiøs interesse.

Miljøvernsspørsmål og nedrusting er «in». Det nye Europa gjør oss nordmenn mer internasjonale.

La disse stikkordene være en referanseramme for å se nærmere på framtidens arbeidere innen den diakonale sektor.

Hva gjør de?

Jeg vil først og fremst ta for meg hva de gjør. En konsekvens av de forannevnte stikkord er at vi får diakoner som benevner seg etter de lokale behovene. Tendensen er allerede tilstede, og vil bare fortsette. Vi får eksempelvis: Oljediakoner, gatediakoner, miljødiakoner, kjøpesenterdiakoner, nærmiljødiakoner, innvandrerdiakoner, ungdomsdiakoner. Ikke alle vil komme til å ha ordnet diakon med i navnet, men heller bytte det ut med «arbeider» e.l., som nærmiljøarbeider. Imidlertid forstår de seg selv best som diakoner og har stort sett den formelle kompetansen i orden.

Tittelen sier noe om hva de driver med, en slags spesialisering av hva soknediakonene har holdt på med. De nye stillingskategoriene havner et sted mellom menighets- og institusjonsdiakoni.

Den monopolstilling som soknediakonene har hatt på begrepet diakon er forbi. Det betyr *ikke* at soknediakonens tid er forbi, – snarere tvert imot, – de har bare fått konkurranse. Jeg vil komme tilbake til soknediakonene.

Disse nye diakonene vi får har en løsere kirkelig eller menighetsmessig tilknytning enn soknediakonene. De er en svært uensartet gruppe, noe jeg vil komme inn på i neste punkt, og noen av dem er vigslet.

Behovet for diakoni innen omsorgssamfunnet og omsorgs-

kirken er altså såpass påtrengende at nye og utradisjonelle løsninger finner sted.

Når det gjelder soknediakonene så vil det fortsatt skje en langsom vekst i antallet. Hvis den nye kirkeloven blir vedtatt så vil den *ikke* komme til å legge en demper på veksten som fryktet i enkelte kretser. Menighetene vil gjennom loven ha større muligheter enn før til å velge hvilke type stillinger de har mest bruk for, utfra lokale behov, og med den omtalte omsorgskirken tror jeg ikke at diakonstillingene vil bli nedprioritert.

Som dere kjenner til er det allerede igang en debatt om profileringen av de diakonale institusjoner. Denne debatten er dradd igang av personer innenfor såvel som utenfor disse institusjonene. Man etterlyser en sterkere besinnelse på disse institusjoners egenart, hvordan det kristne verdigrunnlag faktisk preger institusjonenes liv.

En tydeligere profilering vil etter mitt skjønn tvinge seg fram. Som en konsekvens av dette vil man føre en mer bevisst personalpolitikk. Man vil ha tak i folk med en diakonal kompetanse som kan være med på å prege institusjonen. Produktet diakonikandidat vil bli etterspurt i sterkere grad enn før.

Dette merker vi allerede på Teologisk høgskole. Hva slags tittel de vil få innenfor institusjonene vil variere, men jeg tror at diakonene helt klart er på vei inn igjen i institusjonslivet.

Nå må man samtidig ta i betraktning at institusjonene ikke bare vil endre seg med tanke på en klarere profilering, men de vil også få endret sin forståelse av hva institusjonsdrift er. Fra å leve i en nokså isolert tilværelse, som en stat i staten, vil institusjonene i langt større grad spille på lag med det nærmiljøet de tilhører.

Et eksempel her, riktignok fra den sekulære sektor, er omorga-

niseringen av helse- og sosialtjenesten i Ål kommune, som en del av dere vil kjenne til. De er såvidt jeg har forstått pionerer på feltet. Framfor å dele befolkningen opp i sektorer ettersom hvilke tjenester de faller inn under, f.eks. at de og de sorterer under hjemmesykepleien, mens de og de tilhører sykehjemmet, så deles nå Ål kommune inn i roder med hvert sitt arbeidslag. I dette arbeidslaget eller teamet jobber institusjonssykepleier og hjemmesykepleier sammen, med en kurator som deles mellom to arbeidslag. Denne organiseringen bryter ned grensene mellom institusjon og nærmiljø, hvilket får konsekvenser for arbeidsoppgavene i institusjonen. De ansatte her vil ikke ha en så rutinepreget jobb, men får mer uformelle arbeidsoppgaver, som f.eks. å samarbeide med frivillige medarbeidere. Pasientenes eller klientenes *ulike* behov blir bedre ivaretatt.

Med disse karakteristika av ulike stillingskategorier for diakonen har jeg antydning noe om hva arbeidsoppgavene vil være. Felles for både de utradisjonelle diakonstillingene, soknediakonene og institusjonsdiakonene er at uformelt arbeid kommer mer i fokus. Samarbeidet med frivillige og naturlige hjelpere vil bli mer utpreget. Det blir lagt vekt på nettverksarbeid, og på å lage treffpunkter hvor folk selv kan møtes, — det være seg i selvhjelpsgrupper eller i miljøsamlinger.

Man kan derfor trygt si at soknediakonene har vært forut for sin tid hva gjelder arbeidsoppgaver. At soknediakonene har strevd i sine stillinger har sin helt naturlige forklaring i at de ikke har vært skikkelig forberedt for dette arbeidet. Først nå begynner de å få forståelsen av at uformelt arbeid er *faglig* arbeid. De har ikke hatt nok redskaper fra utdanningen til å takle dette.

Det kunne, og burde, vært

sagt mye mer om arbeidsoppgaver, men jeg nøyer meg med disse hovedtrekk i denne omgang, idet jeg ønsker å komme inn på hvem framtidssoknediakonene er.

Hvem er de?

Når det gjelder ytre karakteristika, så er framtidens diakoner i hovedtrekk kvinner. Alderssammensetningen er bredere, idet vi vil få inn kvinner (og menn) i disse stillingen som har omskollert seg eller tatt utdanning i høyere alder. Dessuten vil utdanningsbakgrunnen være mere variert. Førskolelærere, ernæringsfysiologer og musikere er allerede på vei inn i diakonrykket, og større bredde i utdanningsbakgrunn vil vi få.

De personlige egenskapene vil komme mer i fokus. Framfor å være opptatt av sosionomrollen eller sykepleierrollen i diakonrollen, så er man mer opptatt av *personen* i diakonrollen og de funksjoner vedkommende har.

Diakonene er opptatt av sin egenart. Siden det er «in» med religiøsitet og verdibevissthet er det lettere å markere sin egenart i framtiden. F.eks. er andaktsangstens tid forbi, både ved at det er mindre farlig å holde en andakt og ved at folk er mer mottagelige for dette. (Jeg bygger dette bl.a. på hva den nåværende kjøpesenterdiakonen i Bergen fortalte, da en gjeng fra Diakonhjemmet nylig besøkte henne).

Siden de personlige egenskapene er mye i fokus er personlig engasjement og tro på det de gjør en drivkraft i arbeidet. Dette virker motiverende på dem selv og andre. Det er stor entusiasme i arbeidet.

Imidlertid vil det variere hvor godt rustet diakonene er til å takle dette. Det kommer an på hvor godt bearbeidet deres verdigrunnlag er og hvor godt integrert troen er i det faglige arbeidet.

Forts. side 9

ANSVARET FOR SKAPERVERKET

Halvor Nordhaug (red.): Vern om skaperverket. Kirker verden over i arbeid for miljøvern. Triangelforlaget og Mellomkirkelig råd. Oslo 1989. 87 sider, pris kr 40,00.

Menneskets eksistensgrunnlag er stadig mer truet. Luft, vann og jord og lidelse forkorter deres levealder. Mange av oss har Tsjernobylulykken i friskt minne. Alle har vi lest om de katastrofale følger som forurensningen av skog og mark har påført befolkningen i midt-Europa. Mest i øst, men også i vest, hvor myndighetene like til det siste har løyet seg bort fra ansvaret trass i synbare ødeleggelser som uhemmet industrialisering og teknifisering har forårsaket.

Enhver som leser og hører disse nyhetene — de kommer stadig oftere til oss, kjenner seg avmektig, liten og hjelpsløs. Vi skyver realiteter og følelser unna, våger ikke å tenke på det, da vi regner med og tror at små og store ulykker er langt fra oss og vårt nærmiljø. Vår uvitenhet og naivitet får oss til å lukke øynene og mene det ikke er så ille.

Kirken har både internasjonalt og nasjonalt engasjert seg i miljøproblemene. Det har vært holdt møter og seminarer, mange har skrevet og undertegnet opprop. Sammen med alle gode krefter i samfunnet har også kirken ropt sitt varsko. Boken som Mellomkirkelig råd i samarbeid med Triangelforlaget (KFUK/M) gir ut, er et innkast i debatten om kirkens holdning til og aktive innsats for miljøvern.

Redaktøren har samlet en rekke bidrag skrevet av utenlandske og innenlandske forfattere (inkludert ham selv), pluss manifeste og rapporter fra ulike konferanser. Enkelte forteller om praktiske tiltak både her hjemme og i fjerne u-land, mens

andre gir en teologisk begrunnelse for kirkens engasjement i miljøvernarbeidet.

Både teologien og forslagene til den praktiske behandlingen av problemene beveger seg på ulike refleksjonsnivå og er dessuten av høyst variabel karakter. Slik må det vel nødvendigvis bli i en slik samling av ulike bidrag. Samtidig er det viktig at man på en samvittighetsfull måte gir seg i kast med problemene. Sentralt i boken står dokumentet fra Kirkenes Verdensråds konferanse om «skaperverkets inntegritet», holdt på Gran 1988. Det var her Gro Harlem Brundland utfordret kirken på bakgrunn av den internasjonale rapporten som har fått hennes navn.

Boken vil stimulere til diakonal innsats for de mennesker som lider overlast, blir fratatt sin naturlige livsutfoldelse og kanskje påført sykdom og lidelse, utnyttet av kapitalkreftene. Kirken med dens diakoni skal forme folks holdninger så vår generasjon ikke overlater en ødelagt jord til våre barn. Kirken og dens diakoni «skal ikke organisere miljøorganisasjonen eller selv definere seg som en, men stimulere kristne» (s. 66) til å arbeide for miljøvern i private sammenheng, arbeidssituasjoner og organisasjoner de hører hjemme.

Vi er satt til å ta hånd om skaperverket fordi det er Guds og ikke vårt. Diakonien skal hjelpe mennesket til å leve et menneskeverdig liv og hjelpe mennesket til å være menneske slik Gud hadde ment det å være. Å opprettholde det menneskelige liv er også en kirkens oppgave nettopp fordi kirkens oppdrag er å ta hånd om nådemiddelforvaltningen. Det gis nemlig ingen gjenfødelse uten fødsel og det gis heller ingen frelse av mennesket dersom det menneskelig liv ikke blir ivaretatt som et menneskeverdig liv. Det gis heller ikke noe møte med men-

neskene med Ord og sakrament, dersom ikke det menneskeverdige liv blir opprettholdt og virkeliggjort. Kirken og dens diakoni må ta hele mennesket alvorlig både som kropp og sjel. Det gjelder mennesket fra dets lille begynnelse til dets tilintetgjørelse i graven og i den natur som mennesket selv er en del av og ikke kan leve foruten.

Alf B. Oftestad

FREMTIDENS . . .

Forts. fra side 11

det. Dessuten tror jeg tilknytningen til menighetsfellesskapet vil spille en viss rolle, idet soknediakonene framfor de øvrige nevnte diakonene vil trekke veksler på dette fellesskapet. De har sitt tyngdepunkt i sendelsen fra menigheten.

Fordi forutsetningene hos diakonene er forskjellige vil derfor en del diakoner, og kanskje helst dem i de utradisjonelle stillingene, oppleve utbrenthet.

Avslutning

Jeg begynte med å si at «det går en diakonal vekkelse over landet». Kanskje det er å ta for sterkt i når det gjelder hva som vil skje i framtiden. Imidlertid tor jeg ikke sannheten er så altfor langt unna. La meg derfor avslutte med å spørre: Hvordan er vi rustet til å møte dette?

